

СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

В. Ю. Горєлова

*старший викладач кафедри кримінально правових дисциплін
Університету економіки та права "КРОК" (м. Київ)*

УДК 343.13

ДО ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПОСАДОВИХ ОСІБ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ, ПРОКУРАТУРИ ТА СУДУ ЗА ВЧИНЕННЯ АМОРАЛЬНИХ ДІЙ

*Аналізується зміст відповідальності посадових осіб органів
досудового розслідування, прокуратури та суду за аморальні
вчинки та визначаються межі такої відповідальності.*

Ключові слова: мораль, честь, гідність, відповідальність, незаконні дії, органи досудового розслідування, прокурор, суддя.

Парламентська Асамблея Ради Європи 16 вересня 1992 р. надала Верховній Раді України статус "спеціально запрошеного гостя", а вже 9 листопада 1995 р. відбулась урочиста церемонія вступу України до Ради Європи. Набувши членство в Раді Європи, Україна взяла на себе низку зобов'язань у сфері реформування чинного законодавства на основі норм та стандартів Ради Європи, зокрема, прийняти відповідні закони та приєднатися до ряду конвенцій. Процес виконання взятих Україною зобов'язань свідчить, що цей шлях виявився дуже непростим. Так, і досі незалежна і демократична Україна живе за Кримінально-процесуальним кодексом СРСР 1961 року, ухваленим в період безвідповідальності держави її органів та посадових осіб перед людиною.

Мета нового Кримінально-процесуального кодексу України — забезпечення захисту прав і основоположних свобод людини, визначених у Європейській Конвенції про захист прав і свобод людини та з урахуванням рішень Європейського суду з прав людини, винесених проти України. Тобто, можна сказати, що Україна входить в новий етап розбудови демократичної та правової держави, але для цього необхідні значні перетворення. На сьогодні залишаються непоодинокими випадки, коли навіть потерпіла від злочину людина чи свідок скаржиться на бездушність, черствість, безсоромність тих посадових осіб, прямим обов'язком яких є охорона прав та законних інтересів людини. З огляду на те, що в Україні існує певна низка нормативних актів, що передбачають відповідальність названих органів за аморальні вчинки, проблема неналежного поведіння залишається не просто актуальною, а й ще дуже обтяжливою для держави, оскільки неодноразово повідомлялось про стурбованість Міністерства юстиції у зв'язку з значною кількістю рішень Європейського суду з прав людини,

прийнятих проти України (наприклад, у жовтні цього року згаданий суд зобов'язав Україну виплатити 10 тис. євро компенсації моральної шкоди засудженому у зв'язку з жорстоким поводженням щодо нього при затриманні). З іншого боку, уповноважений Верховної Ради України з прав людини Ніна Карпачова занепокоєна тією обставиною, що Україною не виконується значна кількість рішень Європейського суду.

Незважаючи на європейський вибір України, проблема аморальної поведінки посадових осіб органів досудового розслідування, прокуратури і суду має вирішуватись шляхом не тільки існуючих принципів європейського права а й паралельно національній правосвідомості. Проблема порушення прав людини органами досудового слідства, прокуратури і суду не нова. Про завдання моральної шкоди особі, спричиненої внаслідок тілесних ушкоджень, фізичного чи психологічного насильства свідчать численні скарги потерпілих та їх правозахисників. На цю обставину слушно звертається увага в літературі та засобах масової інформації. Так, у ході міжнародної конференції “Перспективи реформи кримінальної юстиції в Україні” у 2010 р. наголошувалось, що “за 19 років незалежності кримінальне судочинство України зазнало мінімальних змін”, а кримінальний процес “досі зберігає основні риси інквізиційного процесу” [1]. Також постає питання завдання моральної шкоди свідкам, особам, які були присутні під час обшуку, виїмки, при проведенні оперативно-розшукових заходів та потерпілим від злочину. Компенсація такої моральної шкоди в законодавстві прямо не передбачена, тоді як особи зазнають негативних психічних втрат та пов'язане з цим позбавлення фізичного здоров'я.

В науці кримінального процесу дослідження проблеми відповідальності за моральну шкоду залежало від політичної ситуації в країні. Тому наукові напрацювання не мають системного характеру, а кожен історичний період характеризується різними підходами до розуміння поняття, необхідності та меж відшкодування моральної шкоди. Так, праці науковців дореволюційних часів щодо розуміння моральної шкоди та шляхів вирішення її відшкодування не втратили свого наукового значення і сьогодні — І. Я. Фойницького, А. Карраса, І. А. Покровського та ін. Значний внесок у розвиток теорії і практики радянського періоду зробили В. Т. Нор, М. В. Костицький, Т. М. Добровольська, В. М. Савицький, Л. В. Бойцова, Б. Т. Безлепкін, А. П. Кун та ін. Важливого наукового і практичного значення набули роботи сучасних авторів, серед яких праці М. Є. Шумило, В. П. Паліюка, Р. О. Стефанчука.

Метою статті є дослідження підстав та умов відповідальності за аморальні вчинки, вчинені посадовими особами органів досудового розслідування, прокуратури і суду.

У державі, яка проголосила себе правовою, демократичною та незалежною [2] повинні панувати ідеали гуманізму та справедливості, тому люди прагнуть гармонізувати відносини в суспільстві. Людина, її основні права та свободи визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Це означає, що людина із “засобу” для державних цілей перетворилась на рівноправного суб'єкта права нарівні з державою. Та між проголошеним і фактичним існують суттєві розбіжності. Так, досі не існує чіткого механізму відшкодування моральної шкоди всім без винятку потерпілим від незаконних, необґрунтованих та аморальних дій посадових осіб органів досудового розслідування, прокуратури та суду. Зволікання з цим не має виправдання ні з погляду стрімких політичних змін, що відбуваються в державі, ні з причин стурбованості щодо значних фінансових витрат. Основною метою держави на шляху зміцнення довіри громадян до влади мають бути створені належні умови для уникнення заподіяння моральної шкоди особі, а в разі її спричинення — ефективного та швидкого її відшкодування.

Поняття моральної шкоди знайшло своє закріплення в законодавстві. Відповідно до ст. 4 Закону України “Про відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду” під моральною шкодою розуміють “страждання, заподіяні громадянину внаслідок фізичного чи психічного впливу, що призвело до погіршення або позбавлення можливостей реалізації ним своїх звичок і бажань, погіршення відносин із оточуючими

людьми, інших негативних наслідків морального характеру” [3]. Поняття моральної шкоди зазначено також і в п. 3 Постанови пленуму Верховного Суду України “Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди”, де під моральною шкодою визначають “втрати немайнового характеру внаслідок моральних чи фізичних страждань, або інших негативних явищ, заподіяних фізичній чи юридичній особі незаконними діями або бездіяльністю інших осіб”. Далі робиться уточнення, згідно з яким моральна шкода полягає у приниженні честі, гідності, престижу або ділової репутації, моральних переживаннях у зв’язку з ушкодженням здоров’я, у порушенні права власності (в тому числі інтелектуальної), інших цивільних прав, у зв’язку з незаконним перебуванням під слідством і судом, у порушенні нормальних життєвих зв’язків через неможливість продовження активного громадського життя, порушенні стосунків з оточуючими людьми, при настанні інших негативних наслідків [4, с. 335]. Особливість даного інституту полягає в тому, що завдана моральна шкода компенсується за рахунок держави і не залежить від вини посадових осіб. З одного боку, таке законодавче закріплення вбачається справедливим, оскільки робота органів досудового розслідування в силу своєї специфіки не може відбуватися без помилок. Таке “право на помилку” визнається суспільством і тому має відшкодовуватися державою. Однак треба врахувати, що аморальні вчинки посадових осіб органів досудового розслідування, прокуратури і суду можуть відбуватися незалежно від законності самої дії. Так, громадянином Ш. після невдалих спроб звернення до прокуратури була подана до суду скарга на дії працівників досудового слідства, що увірвались в його квартиру та вчинили обшук, не маючи на це дозволу суду. Пізніше виявилось, що такі дії проводились “по гарячих слідах”, але виявились помилковими. Однак під час цих дій громадянин Ш. було завдано моральної шкоди: громадянина було налякано, завдано переживань пов’язаних із порушенням нормального життєвого розпорядку літньої людини, на фоні чого в нього піднявся тиск та загострились хвороби. Далі громадянин Ш. пише: “... якщо з їх боку будуть принесені вибачення за їх дії, я готовий відмовитись від звернення до суду” [5]. Аналіз ряду подібних випадків свідчить, що особа, чії права були порушені, вважає що порушувались вони свідомо та навмисно, що завдає додаткових переживань. Посадові особи органів досудового розслідування та суду, є частиною державної системи, таким чином, для особи держава, що не змогла навчити канонам моралі власні органи і не має механізмів класти край порушенням моральності сама стає порушником.

У широкому розумінні відповідальність посадових осіб органів досудового розслідування, прокуратури та суду — це морально-етичне, правове ставлення до особи, до службового оточення, до авторитету держави. У вузькому — реакція держави на незаконні дії, що вчиняються від її імені і завдають шкоди особі. Тобто, держава має постійно контролювати діяльність наділених владними повноваженнями суб’єктів, адекватно реагуючи на різні варіанти їх поведінки. Життєві ситуації можуть бути настільки різними, що інколи дуже не просто визначити особисту провину посадової особи у завданні моральної шкоди, а ще важче доказати. Тому безкарність з боку держави дозволяє посадовим особам органів досудового розслідування чинити свавілля.

Відповідальності посадових осіб органів досудового слідства та суду передусім явище морального характеру і така відповідальність полягає у виконанні посадовою особою взятих на себе професійних обов’язків, що має метою досягнення певного, конкретно вираженого корисного суспільству результату, пов’язаного з професійною діяльністю. В позитивному аспекті відповідальність посадових осіб органів досудового слідства, прокуратури та суду — це розуміння важливості своїх дій та своєї соціальної ролі. Моральна відповідальність зазначених осіб полягає передусім в спроможності свідомо виконувати певні вимоги, здійснювати належним чином поставлені перед ними завдання та передбачати наслідки власних дій. Для досягнення цієї мети необхідні дієві засоби контролю за роботою органів досудового розслідування, а також необхідність звітувати про власні дії. На думку В. О. Тархова, сутність відповідальності взагалі регулюється обов’язком давати звіт своїм діям незалежно від подальших наслідків [6,

с. 4–5]. Зазначена позиція визнається обов'язком загального характеру, який існує в звичайному правовідношенні. Тому здається доцільним уточнення стосовно того, що моральна відповідальність вказаних органів не повинна пов'язуватись з абстрактною здатністю звітувати за свої дії, а повинна розумітись як конкретний юридичний обов'язок кожної посадової особи.

Щодо моменту настання відповідальності, то існує думка про те, що вона виникає в момент вчинення правопорушення (В. Ф. Погорілко, І. С. Самощенко) [7, с. 63], породжується порушеннями, виникає тільки після визнання об'єктивного факту в якості правопорушення компетентними органами [8, с. 67]. О. Ф. Скакун моментом настання відповідальності вважає прийняття та виконання “явно протиправного розпорядження чи наказу” [9, с. 467]. П. О. Недбайло наголошує, що відповідальність настає в момент винесення вироку суду, який встановлює факт правопорушення [10, с. 99]. На думку В. В. Копейчикова, будь-яку відповідальність породжують встановлені в законодавстві міри покарання за конкретне правопорушення [11, с. 52]. Що стосується виникнення моральної відповідальності органів досудового розслідування, прокуратури і суду то, на думку автора, вона починається з моменту вступу на державну службу та з моменту фактичного виконання своїх службових обов'язків. Суттєвими особливостями моральної відповідальності органів досудового слідства, прокуратури і суду є те, що в реальному житті ці органи виступають в якості владних осіб публічного права. Тому обов'язок чинити правильно та згідно вимог закону має бути рисою характеру та необхідною якістю людини, чого не можливо досягти шляхом виправлення чи перевиховання. Тобто, якісний відбір службових осіб із високими моральними якостями та правовою свідомістю — це вже в якійсь мірі запобігання вчиненню ними аморальних дій.

Так, у ч. 1 ст. 46 Закону України “Про прокуратуру” закріплено, що прокурорами та слідчими можуть призначатися громадяни України, які мають необхідні моральні якості [12]. Також про необхідність “високих моральних якостей” прокурорів йдеться у ст. 2 Дисциплінарного статуту прокуратури України [13]. До моральних якостей, на думку автора дослідження, належить, перш за все, осмислення, правильне, чітке розуміння прокурором покладених на нього обов'язків та правильне ставлення до них, розуміння того, перед ким він несе свої обов'язки — перед людиною, суспільством, державою.

Кодекс професійної етики суддів [14] містить ряд положень, що встановлюють рамки поведінки суддів з точки зору моральності, але відповідальність за недотримання моральних засад суспільства суддею не передбачена. Однак згідно із ст. 126 Конституції України та ст. 105 Закону України “Про судоустрій та статус суддів” передбачено як підставу припинення повноважень судді — порушення суддею присяги, згідно з якою судді мають “дотримуватися морально-етичних принципів поведінки судді, не вчиняти дій, що порочать звання судді та принижують авторитет судової влади”. Це, передусім, означає, що судді повинні пам'ятати, що вони є об'єктом постійної уваги з боку громадськості, пильної уваги з боку держави а також добровільно беруть на себе деякі обмеження які пересічним громадянам можуть бути обтяжливими. Тобто, під аморальністю судді слід розуміти такі вчинки, що з погляду суспільства є несумісними із зайнятою посадою особи, яка здійснює правосуддя і які суперечать загально визнаним нормам моралі і встановленим у суспільстві правилам поведінки. Згідно з викладеним вище можна дійти висновку, що посадові особи органів досудового розслідування, прокуратури та судді згідно добровільно і усвідомлено взятим на себе обов'язкам повинні дотримуватись моральних принципів: у будь-якій ситуації зберігати особисту гідність, піклуватись про власну честь, уникати всього, що може завдати шкоди репутації рівно як під час здійснення повноважень так і у повсякденному житті.

Говорячи про моральну недосконалість посадової особи органів досудового розслідування, прокуратури та суду, часто враховують умови, в яких вона перебуває: перебування в постійній напрузі, перевантаження, неадекватність заробітної платні умовам праці, ненормований робочий час. Щодо суддів також зазначають необхідність

впровадження методики визначення нормативів навантаження щодо розгляду кримінальних справ у судах першої інстанції [15]. Однак автор дослідження впевнена, що моральність людини, яка є внутрішнім її змістом, не може зникати внаслідок перевантаження особи. Як зазначає Г. Ф. Шершеневич, моральність особи залежить від ступеню розумового розвитку людини, а додержання норм моралі підтримується завдяки відносинам в морально — здоровому оточенні. Також він справедливо зазначає, що надмірна поблажливість до аморальних вчинків сприяє їх швидкому розповсюдженню [16, с. 183, 191].

Підтримуючи сказане вище, слід наголосити, що належна підготовка кадрів має суттєве значення задля мети запобігання вчинення аморальних вчинків. Так, згідно розділу “Кваліфікація, відбір і професійна підготовка”, що міститься у Керівних принципах, прийнятих у 1990 р. VIII Конгресом ООН по попередженню злочинності і поводженню з правопорушником зазначається, що особи, які здійснюють кримінальне переслідування повинні мати високі моральні якості і здібності, усвідомлювати ідеали й етичні норми, властиві посаді [17]. Також основні норми моралі викладені в Європейській інструкції з питань етики й поведінки прокурорів (2005 р.) [18]. Кодекс судової етики США вміщує принципи, за якими на суддю окрім обов’язку обєригати чесність судової влади покладено заборону допускати сумнівну поведінку [19]. Обов’язок мати високі моральні якості на посаді суддів також зазначено у п. 10 Основних принципів незалежності судових органів, схвалених резолюцією генеральної Асамблеї ООН [20].

Вбачається також вірним застосування ретроспективної відповідальності посадових осіб органів досудового слідства, прокуратури та суду за деякі аморальні вчинки, що передбачає встановлення нормами права низки несприятливих наслідків для винних осіб у зв’язку з встановленням факту аморальних та незаконних дій. На сьогодні в Україні до відповідальності за аморальні вчинки, що не поєднані з фізичним насильством фактично не притягуються посадові особи органів досудового розслідування та прокуратури. Стосовно дисциплінарної відповідальності суддів, то за результатами проведення засідання Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 14 січня 2010 року було притягнуто лише одну особу (пониження кваліфікаційного класу) та відкрито дисциплінарне провадження ще до двох суддів за поданнями народних депутатів України [21]. Це говорить про значну кількість повідомлень і скарг на суддів (до депутатів) та порівняно невелике покарання.

Отже, відповідальність посадових осіб органів досудового розслідування, прокуратури та суддів за аморальні вчинки набуває реального змісту лише за наявності відповідних правових актів, в яких має бути закріплена процедура притягнення до відповідальності зазначених суб’єктів у разі порушення прав і свобод громадян та завдання шкоди, а також повинні передбачатись відповідні санкції. Про існування інституту відповідальності за аморальні вчинки згаданих посадових осіб повинно свідчити не лише законодавче закріплення підстав такої відповідальності, а й практика “залагодження” вини. Іншими словами — право не повинно залишатись лише словами, викладеними на папері.

Працівники органів досудового слідства, прокуратури і суду наділені певними владними повноваженнями щодо осіб, котрі порушили закон, отже держава висуває високі моральні вимоги як до усієї правоохоронної системи, так і до кожного її працівника. Тому, саме аморальні дії здійснені посадовими особами органів досудового розслідування, прокуратури та суду — це спричинення шкоди всьому суспільству, що підриває авторитет держави, порушує економічні, політичні, трудові, майнові та інші права. Таким чином, аморальні дії службових осіб правоохоронних органів становлять особливу суспільну небезпеку, а це означає, що рівень відповідальності цих органів є об’єктивною необхідністю та має бути “підвищеним”.

Викладене вище дає можливість дійти висновку, що відповідальність посадових осіб органів досудового розслідування, прокуратури і суду за аморальні вчинки можлива за таких умов:

— при наявності факту приниження особи внаслідок фізичного впливу при затриманні, обшуку, допиту та інших слідчих дій;

— при використанні саркастичних, принижуючих висловів;

— не надання затриманому можливості здійснення життєво необхідних потреб (утримання особи без води, їжі, перешкоджання в отриманні ліків, необхідної одягу, засобів особистої гігієни, нехтування вимогам допуску до санвузлу та ін.);

— при наявності факту нецензурної, непристойної поведінки в громадських місцях як під час здійснення повноважень так і у вільний від роботи час.

Компенсація шкоди, завданої аморальними діями органів досудового розслідування, прокуратури і суду повинна розраховуватися з огляду на наслідки заподіяння шкоди та відшкодуватися з державного бюджету. У випадках навмисної, зухвалої та іншої винної поведінки держава має право регресу до відповідних осіб.

Викладене вище також дає підстави запропонувати внесення змін до Закону України “Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду”, виклавши п. 5 ст. 4 у такій редакції: “Компенсація моральної шкоди провадиться залежно від обсягу негативних наслідків морального характеру, що завдали особі психічних, душевних та майнових втрат, призвели до порушення звичайних для нього життєвих зв’язків, вимагають від нього додаткових зусиль для організації свого життя”.

Список використаних джерел

1. Виступ Міністра юстиції Олександра Лавриновича що відбувся на міжнародній конференції з питань реформи кримінальної юстиції в Україні 18.05.2010 р. у м. Києві [Електронний ресурс] Міністерство юстиції України. — Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/0/news/29984>.
2. Конституція України : [офіц. текст]. — К. : Атіка, 2004. — 416 с.
3. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду : Закон України від 01.12.1994 р. № 267/94-ВР [Текст] / ВВР. — 1995. — № 1. — Ст. 1.
4. Відшкодування матеріальної і моральної шкоди та компенсаційні виплати: нормативні акти, роз’яснення, коментарі [Текст] / відп. ред. П. І. Шевчук. — К. : Юрінком Інтер, 1998. — 928 с.
5. Скарга до голови Дніпровського районного суду на незаконні дії працівників ПМОП “Беркут” від 09.02.2008 р. [Текст] // Архів Дніпровського районного суду м. Києва за 2008 рік.
6. Тархов, В. А. Гражданское правоотношение [Текст] / В. А. Тархов. — Уфа : Илис, 1993. — 106 с.
7. Конституційне право України [Текст] / під ред. В. Ф. Погорілка. — К. : Наукова думка, 2002. — 737 с.
8. Фаруқшин, М. Х. Ответственность по советскому законодательству [Текст] / М. Х. Фаруқшин, І. С. Самощенко. — М. : Юрид. лит., 1991. — 240 с.
9. Скакун, О. Ф. Теорія держави і права [Текст] / О. Ф. Скакун. — Х. : Консум, 2005. — 656 с.
10. Недбайло, П. О. Радянські соціалістичні правові норми [Текст] / П. О. Недбайло. — Львів : Наукова думка, 1965. — 737 с.
11. Правознавство [Текст] : [підруч.] / С. Е. Демський [та ін.] ; ред. В. В. Копейчиков. — 7. вид., стереотип. — К. : Юрінком Інтер, 2002. — 736 с.
12. Про прокуратуру : Закон України від 05.11.1991 р., № 1790-ХІІ [Текст] // ВВР. — 1991. — № 53. — Ст. 793.
13. Дисциплінарний статут прокуратури України : затв. постановою Верховної ради України 06.11.1991 р., № 1796-ХІІ [Текст] // ВВР. — 1992. — № 4. — Ст. 15.
14. Кодекс професійної етики судді [Текст] // Вісник Верховного Суду України. — 2002. — № 5 (33). — С. 24.
15. Аналіз стану обліково-статистичної роботи в державній судовій адміністрації та загальних судах у першому півріччі 2010 року [Електронний ресурс] Верховний Суд України. — Режим доступу : http://court.gov.ua/sudova_statystyka/345678654/.
16. Шершеневич, Г. Ф. Общая теория права [Текст] / Г. Ф. Шершеневич. — М. : Изд. Братъев Башмаковых, 1911. — 440 с.
17. Guidelines on the Role of Prosecutors. Adopted by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 August to 7 September 1990 [Electronic resource] / Office of the High Commissioner for Human Rights / OHCHR. — Way of access : <http://www2.ohchr.org/english/law/prosecutors.htm>.
18. Європейські інструкції з питань етики та поведінки прокурорів (2005) [Текст] // Проект Кодексу професійної етики та поведінки прокурора. Документи використані при його підготовці. — К. : Генеральна прокуратура України, 2005.
19. Тиза, В. Судова етика як вона діє в США [Текст] / В. Тиза // Юридичний вісник України. — 2000. — 23-29 листопада. — С. 6.

20. Основні принципи незалежності судових органів, схвалених резолюціями Генеральної Асамблеї ООН № 40/32 від 29.11.1985 р. та № 40/148 від 13.12.1985 р. [Текст] // Юридичний вісник України. — 2002. — № 10. — С. 40.
21. Довідка про результати проведення засідання ВКК суддів України від 14 січня 2010 р. [Електронний ресурс] Верховний Суд України. — Режим доступу : http://court.gov.ua/kvalifikatsijni_komisiyi/ZVKK1/.

*Рекомендовано до друку кафедрою цивільно-правових дисциплін
Університету економіки та права «КРОК»
(протокол № 6 від 19 вересня 2010 року)*

Надійшла до редакції 10.11.2010

Горелова В. Ю. К вопросу об ответственности должностных лиц органов досудебного расследования, прокуратуры и суда за совершение аморальных действий

Анализируется содержание ответственности должностных лиц органов досудебного расследования, прокуратуры и суда за аморальные поступки, и определяются границы этой ответственности.

Ключевые слова: мораль, честь, достоинство, ответственность, незаконные действия, органы досудебного расследования, прокурор, судья.

Horielova, V. Yu. To a Question on Responsibility of Officials of Bodies of Pre-Judicial Investigation, Office of Public Prosecutor and Court for Fulfilment of Immoral Actions

The content of responsibility for amoral offences of empowered authorities at pre-trial investigation bodies, public prosecution office, court and determination of the responsibility limits are analyzed.

Key words: morals, honour, advantage, responsibility, illegal actions, bodies of pre-judicial investigation, the public prosecutor, the judge.

